

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารงานวิชาการ ถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษา คุณภาพมาตรฐานของสถานศึกษาจึงอยู่ที่งานด้านวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดเสริมงานด้านวิชาการ และมีขั้นการวางแผนงานด้านวิชาการ ขั้นการจัดและดำเนินการและขั้นส่งเสริมและติดตามผลด้านวิชาการ หลักการบริหารงานด้านวิชาการ งานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง งานวิชาการในโรงเรียน จึงเป็นงานหลักในการพัฒนาคุณภาพและการบริหารที่สำคัญร่วมกันที่จะนำไปสู่การบริหารงานด้านวิชาการปัจจุบันการวางแผนหรือการจัดการในการบริหารวิชาการได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา โดยมุ่งใช้หลักวิชาการบริหารมาเป็นเกณฑ์ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ให้สามารถแก้ไขปัญหาความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

สุรพล ด่านแก้ว (2542:1) กล่าวว่า การวางแผนเป็นการกำหนดกิจกรรมที่จะทำให้อนาคตอย่างมีเหตุมีผล ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่ตรงกับเป้าหมายมากนักแต่ก็เป็นความพยายามที่จะทำให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด การวางแผนเป็นกระบวนการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกสิ่งที่ต้องการจะทำให้สำเร็จในอนาคต พร้อมทั้งกำหนดวิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุสิ่งที่ต้องการ ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและกล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนกับการบริหารวิชาการในสถานศึกษาไว้ว่า นอกจากครูผู้สอนจะเป็นผู้มีบทบาทและหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยตรงแล้วยังต้องมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาหรือการบริหารจัดการภายในของสถานศึกษาทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารวิชาการในสถานศึกษาซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ซึ่งเริ่มตั้งแต่การร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตรวจสอบและทบทวนและร่วมปรับปรุงพัฒนา นอกจากนี้ครูผู้สอนบางคนอาจจะได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่คณะทำงานคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการในการบริหารวิชาการในสถานศึกษาเป็น

ประจำบางคนอาจจะได้รับการแต่งตั้งเป็นครั้งคราว แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทและหน้าที่หลักของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนนั้น ถือเป็นการปฏิบัติตามภารกิจของการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นครูผู้สอน จึงเป็นกลุ่มบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะร่วมปฏิบัติงานกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารวิชาการในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ให้ขอบเขตในทางวิชาการเป็นการวางแผนการศึกษา ด้านวิชาการที่ผ่านมานั้นเฉพาะการวางแผนวิชาการพัฒนาในระดับชาติหรือส่วนกลาง และบ่อยครั้งที่พบว่าการวางแผนระดับชาติไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะนโยบายที่กำหนดมาจากส่วนกลางไม่มีความเหมาะสม แผนการศึกษาจึงมักจะสิ้นสุดที่การพิมพ์แผน ส่วนการปฏิบัติตามแผนจะเป็นเรื่องของผู้บริหารระดับสูงในจังหวัด โดยส่วนกลางจะเป็นผู้สั่งการ ไปทำให้ผู้บริหารในส่วนจังหวัดบางคนไม่กล้าที่จะคิดริเริ่มใดๆ คงปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามที่เคยเป็นมา หรือบางคนอาจตัดสินใจทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในการวางแผนซึ่งดำเนินการโดยส่วนกลางมีจุดอ่อน คือผู้วางแผนในส่วนกลางมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปของแต่ละจังหวัด จึงทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์วินิจฉัยสภาพการณ์ของท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งส่วนใหญ่มักจะใช้ค่าเฉลี่ยระดับชาติ ซึ่งสภาพการณ์ในบางจังหวัดจะมีความแตกต่างจากค่าเฉลี่ยระดับชาติมาก ด้วยเหตุนี้การ กำหนดวัตถุประสงค์จึงไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของแต่ละจังหวัด ดังนั้นการวางแผนการศึกษาในระดับจังหวัดจึงมีความจำเป็นเพราะจะทำให้วิเคราะห์ วินิจฉัยสภาพการณ์และปัญหาการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นของแต่ละจังหวัด ตลอดจนสามารถวางแผนพัฒนาการศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มีหน่วยงานในสังกัดที่ต้องรับผิดชอบ ดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 4 อำเภอ มีข้าราชการครู จำนวน 1,089 คน มีบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานบนสำนักงาน จำนวน 78 คน มีลูกจ้างประจำ จำนวน 159 คน โรงเรียน จำนวน 141 โรงเรียน 9 สาขา นักเรียน จำนวน 23,895 คน ซึ่งจากหน่วยงานทางการศึกษาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 รับผิดชอบจะต้องให้สนองตอบต่อนโยบายและภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เพื่อที่จะได้มีกรอบเพื่อใช้ในการวางแผนการศึกษาให้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยมุ่งถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นสูงสุด และถ้าหากจะพูดถึงการจัดการด้านการบริหารวิชาการระดับชั้นประถมศึกษาขนาดเล็กกำลังเป็นปัญหาใหญ่ของการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพราะเป้าหมายการจัดตั้งสถานศึกษาเดิมคือ การตั้งโรงเรียนตามหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อเป็นการเปิด โอกาสและบริการการศึกษาต่อชุมชนต่อมาเมื่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม

ความเจริญมันเปลี่ยนไปประชากรในวัยเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนห้องเรียนที่มีอยู่แล้ว ไม่ลดลงตามจำนวนประชากรนี้คือความจริงเชิงประจักษ์ของสังคมไทยที่ทุกคนรับรู้ได้

สำหรับการบริหารวิชาการและจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 1 ประสบปัญหาด้านข้อจำกัดต่างๆ เช่น งบประมาณ การประสานงานภายในและภายนอก บุคลากรมีน้อยภาระงานมีมาก ทำหลายหน้าที่ทั้งผู้บริหาร และ ครูคนเดียวทำหน้าที่หลายๆ อย่างในขณะเดียวกัน และไม่ได้รับความสนใจมากนักจากผู้บริหารระดับสูง

จากสภาพการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 1 เป็นอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการอย่างไร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
- 2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ความว่าจะได้รับผลประโยชน์ ดังนี้

- 3.1 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
- 3.2 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

3.3 ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

ซึ่งจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการบริหารงานวิชาการ ให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

4. ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้มีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้ คือ โรงเรียนและโรงเรียนสาขาเป็นสถานศึกษาเดียวกันเพราะมีผู้บริหารสถานศึกษาคนเดียวกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ คือ โรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า อำเภอขุนยวม

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาในการบริหารงานวิชาการซึ่งครอบคลุมปัญหาของผู้บริหารและครูผู้สอนใน 4 เรื่องต่อไปนี้

5.2.1 การจัดหลักสูตร

5.2.2 การจัดการเรียนการสอน

5.2.3 การวัดและการประเมินผลการเรียน

5.2.4 การนิเทศภายในภายใน

5.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.3.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 64 คน และครูผู้สอนของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 226 คน รวม 290 คน

5.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 32 คน และครูผู้สอนของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 113 คน รวม 145 คน ซึ่งมาได้โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบจับสลาก

5.4 ตัวแปร

ตัวแปรในการทำวิจัยครั้งนี้มีดังนี้คือ

5.4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ตำแหน่งในสถานศึกษา จำแนกเป็นผู้บริหารและครูผู้สอน

5.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะที่มีต่อปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามบทบาทหน้าที่ด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน และการนิเทศภายใน

เขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง พื้นที่ที่กระทรวงศึกษากำหนดให้เป็นเขตพื้นที่การศึกษา ในที่นี้หมายถึงเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 รับผิดชอบกำกับดูแล ติดตาม ตรวจสอบ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่อยู่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า อำเภอขุนยวม

ผู้บริหาร หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาที่ทำหน้าที่บริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนในสถานศึกษา

ครูผู้สอน หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานศึกษา

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

7. สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานดังนี้ คือ ทักษะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

